

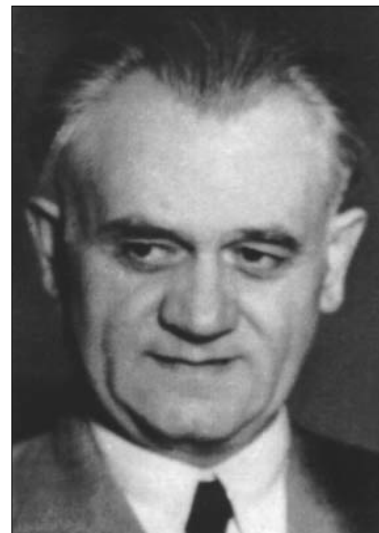
Arc peste timp

Chirurgia (2010) 105: 823-825
Nr. 6, Noiembrie - Decembrie
Copyright© Celsius

Doctorul Docent Constantin Ghițescu (1898-1955) exemplu emblematic al membrilor Societății de Chirurgie din București

N. Constantinescu

Clinica de Chirurgie, Spitalul Colțea, București

Rubrica "Arc peste timp" mi-a prilejuit readucerea în memoria colectivă a predecesorilor noștri chirurși, ai căror continuatori suntem noi astăzi. Am prezentat lucrări, am amintit de numele unor profesori, medici primari, medici secundari - majoritatea membri ai Societății de Chirurgie din București, care au tratat cu seriozitate bolnavul și meseria pe care o practicau.

Dintre zecile de nume pe care le-am găsit ca autori de articole, unele sunt de notorietate, altele s-au pierdut și doar șansa ne ajută să le putem recupera. Această șansă poartă numele Micaelei Ghițescu, fiica chirurgului Constantin Ghițescu a cărui viață o consider exemplificatoare pentru perioada în care el și-a desfășurat activitatea spitalicească: între 1921 și 1948, apoi între 1951 și 1955, în care timp a fost și membru al Societății de Chirurgie din București.

Eu m-am născut în București pe str. Berzei, la câteva zeci de metri de str. Cobălcescu unde au locuit dr. Constantin Ghițescu și profesorul Ion Chiricuță. Știam dela tatăl meu că amândoi erau chirurși și se bucurau de un binemeritat prestigiu în rândul breslei chirurgicale. Micaela Ghițescu mi-a încredințat memoriile tatălui său din care am alcătuit această prezentare, considerându-l pe chirurgul Constantin Ghițescu ca emblematic pentru calitatea de membru al Societății de Chirurgie, dar și pentru perioada pe care a trăit-o. Din acest ultim punct de vedere el poate fi dat ca exemplu nu numai pentru tagma noastră chirurgicală, dar

pentru toată evoluția interbelică a intelectualității românești, care a permis să se vorbească despre un autentic miracol românesc.

Constantin Ghițescu s-a născut la 13 iulie 1898 dintr-un neam modest de dascăli și învățători, în comuna Potlogi județul Dâmbovița, primul dintre cei 8 copii ai învățătorului - devenit apoi revizor școlar - Ion Ghițescu. A fost crescut și educat în respectul școlii, al dictonului "ai carte, ai parte", deci al efortului propriu răsplătit. Face liceul la Ploiești la "Sfinții Petru și Pavel" până în clasa a VII-a a cursului superior, când la izbucnirea I-ului război mondial - în 1916 - se înrolează voluntar (avea 18 ani) cu gândul declarat "să luăm Ardealul". Este avansat sublocotenent, își dă bacalaureatul la liceul din Botoșani, unde era încartiruit regimentul lui iar în 1918 se înscrie la Facultatea de Medicină din București.

De la început se dovedește un observator atent a tot ceea ce îl înconjoară, începând cu propria lui persoană. În amintirile lui este consemnată dezamăgirea provocată de insuficiența elementelor formative pe care le primise în liceu. Citez: "îmi era necaz că un liceu care trecea drept unul dintre cele mai bune din țară (este vorba de liceul din Ploiești n.m.) nu ajunsese să dea unui școlar, socotit printre cei mai buni, o sumă de elemente hotărâtoare pentru desăvârșirea formării lui spirituale. Mă gândesc în special la insuficiența studiilor de filozofie, cu deosebire a celor de logică, la lipsa unei culturi umaniste și a unei cunoașteri temeinice a limbilor de circulație universală". Și mai departe el constată cu aceeași amărăciune: "cu o cultură neîndestulătoare și cu un instrument de cercetare înapoiat, randamentul studiilor unui tânăr nu poate fi decât mediocre".

Și tânărul Constantin Ghițescu trece de la vorbe la

Correspondență: Prof. Dr. Nicolae Constantinescu
E-mail: nae_constantinescu@yahoo.com

fapte. Printr-o muncă stăruitoare izbuteste să-și sporească cunoștințele de limbă latină și greacă, apoi învață alături de limba franceză și limbile germană și engleză. Studiul logicii i-a permis inițierea și conturarea unei metodologii de lucru pe care a aplicat-o toată viața.

Fixându-și drept țel să ajungă un doctor bun, el alege drumul anevoios, dar sigur, al efortului individual, al muncii cinste și loiale, fără să apeleze la nici un fel de ajutor direct sau indirect.

Studiind viața tânărului Constantin Ghițescu mi-au revenit în memorie spusele chirurgului Bardescu, la începutul sec. XX: "dacă vrei să realizezi un progres în medicină și mai ales în chirurgie, lăsați tânărului speranța că doar prin muncă și numai prin muncă își va putea atinge țelurile". Munca susținută a fost deosebit de fecundă și l-a răsplătit cu locul I la concursul de extern al Eforiei Spitalelor din București, locul I la concursul de intern, locul I la concursul de secundariat în chirurgie la spitalul Colțea (1930), titlul de docent universitar (1931). În timpul celui de al doilea război mondial organizează și conduce spitalul de zonă interioară 302, apoi lucrează în serviciul III chirurgie dela spitalul militar "Regina Elisabeta" din București.

În mai 1943 devine medic primar prin concurs și preia conducerea Institutului Clinico-Chirurgical de la spitalul Colentina după pensionarea lui Iancu Jianu.

Și iată că vine trăsnetul! Lovitura de grație dată acestui om care nu cunoscuse alt comandament decât propria lui pregătire pusă în slujba bolnavilor și a confrăților a primit-o în 1948, în mod laș și fără nici o explicație. Într-o dimineață ducându-se la spital, portarul dela Colentina i-a ieșit înaintea și i-a spus plângând: "domnule doctor nu am voie să vă las să intrați pe poarta spitalului". El nu făcuse niciodată nici un fel de politică, dar postul lui era râvnit de altă persoană, care alesese metoda ticăloasă a parvenirii, a accesului nemeritat pe post.

Doctorului Constantin Ghițescu nu i se mai permite timp de 2 ani să practice chirurgia, ajunge medic de întreprindere la cooperativa Chimica Populară până în 1951, când - din lipsă de cadre de specialitate - este numit direct șeful secției de chirurgie de la spitalul Vasile Roaită - actual Sfânta Maria - până în februarie 1955 când decedează la 57 de ani, după o scurtă boală. Pe biroul său de lucru au rămas terminate dar nepublicate din pricina greutăților de editare din primii ani de după război două monografii - una despre anatomia și fiziologia glandelor sudoripare, cealaltă despre ontogenia și filogenia sânilor și 3 traduceri din limba engleză despre chirurgia sistemului nervos simpatic de Gask și Rose, despre trombangita obliterantă de Leo Bürger și despre deranjamentele interne ale articulației genunchiului de Fisher.

Îmi permit să fac o serie de comentarii la viața și opera lui Constantin Ghițescu - om pornit din mediul rural hotărât să se desăvârșească prin muncă și să acceadă prin valoare.

În primul rând aș sublinia seriozitatea cu care a privit pregătirea sa profesională. Iată ce ne mărturisește în memoriile sale: "curând după intrarea la facultate s-a pus problema concursului de externat. Pe acea vreme nu se găseau cărți de mică chirurgie și de aceea împreună cu un coleg mai înstărit

ne-am înhămat la o muncă neobosită, care a durat 7-8 luni. Cu ajutorul unei cărți vestite pe acele vremuri scrisă de Pierre Chevassu și a unui volum cam zdrențuit de Soubeyran am început să adunăm și să transcriem în niște caietele tot ce găseam în bibliotecă în legătură cu subiectele eventuale ale concursului. Am strâns în vreo 30 de caietele material îndestulător, pe care l-am orânduit după un plan uniform, l-am caligrafiat cum se cade - și la concurs am fost clasificat primul cu media generală 20 (20 era nota maximă pe vremea aceea n.m.). Ca extern am făcut mai multe stagii iar întâlnirea cu dr. Ștefan Popescu - medic secundar chirurg - om de o deosebită calitate, a fost decisivă pentru orientarea mea către chirurgie". La sfaturile acestuia - că nu poate deveni bun chirurg decât acela care este mai întâi un bun medic, face mai multe stagii de medicină internă, boli contagioase, dermatologie, pediatrie - și lucrează chiar și într-un laborator de anatomie patologică. Treptat tânărul extern și-a structurat o metodă de studiu pe care nu a părăsit-o toată viața: pentru fiecare organ a revăzut mai întâi noțiunile de anatomie și fiziologie - și numai după aceea a trecut la patologie.

Pregătirea la patul bolnavului și în laborator explică succesul pe care l-a înregistrat la concursurile de internat și secundariat iar arta și tehnica chirurgicală pe care și le-a însușit de timpuriu i-au permis performanțe chirurgicale deosebite - dacă aș aminti doar că în timpul secundariatului a efectuat peste 4000 de intervenții chirurgicale ca să nu mai vorbesc despre activitatea titanică desfășurată în timpul războiului cu răniții veniți de pe front sau ca urmare a bombardamentelor.

În al doilea rând m-a impresionat personalitatea, omul, caracterul doctorului Constantin Ghițescu. În amintirile lui subliniază momentul decisiv reprezentat de poziția de intern al spitalelor, în aceeași măsură onorantă dar și încărcată de o mare responsabilitate. "Nemăsuratul avantaj al funcției de intern" spunea el "este că te pune față în față cu tine însuși, făcându-te să tremuri la gândul răspunderilor. Rușinea și ambiția sunt cele două calități de frunte care te îndeamnă la un studiu neobosit și la un control cât mai strașnic al actelor tale".

Oamenii care l-au cunoscut îl descriu ca pe o persoană impunătoare - în salon, în sala de operație, în viața de zi cu zi." Nu știai ce să admiri la el: cumpătarea, echilibrul, raționamentul, logica toate armonizate și provocând admirația celor din jur" ni-l descrie dr. G. Vintilă, prieten și colaborator. În sala de operație fascina prin talentul și tehnicitatea lui, în afara sălii de operație prin statura lui impunătoare care degaja siguranță iar la concursuri juriile remarcă vasta sa cultură medicală, așa cum avea să declare profesorul C. Daniel. Nu întâmplător 30 de doctoranzi au dorit ca dr. Constantin Ghițescu să le conducă tezele pentru obținerea titlului de doctor în medicină și chirurgie, obținând toți note maxime.

Un al treilea comentariu pe care aș dori să-l fac se referă la disponibilitatea dr. Constantin Ghițescu de a transmite prin vorbe și prin scris - studenților, chirurgilor mai tineri, confrăților precum și lumii medicale - observațiile, opiniile, punctele lui de vedere asupra unor probleme medicale - cu precădere pentru cele chirurgicale. Pregătirea lui serioasă de

bază i-a permis să abordeze domenii diverse și extrem de variate ale medicinei și biologiei. În afara chirurgiei generale așa cum o înțelegem noi astăzi, el a abordat și traumatologie, ginecologie, chirurgie endocrină, neuro-chirurgie - dar și probleme fundamentale cum ar fi nutriția peretelui arterial sau cauzele urticariei.

Transmiterea experienței a făcut-o în primul rând prin desfășurarea unei activități didactice meritorii ca preparator, asistent și docent universitar al clinicii de chirurgie de la spitalul Colțea, condusă pe vremea aceea de prof. Constantin Angelescu. Cursurile ținute studenților au fost un bun prilej de autoanaliză, pe care l-a folosit din plin. El și-a dat repede seama că pentru a fi convingător, pentru a aduce argumente trainice este necesară însușirea unor noțiuni de biologie, de fizică și chimie, exprimate într-o bună și curată limbă românească. Adesea îl parafraza pe Charles Nicolle: "medicul vorbește limba națiunii sale", la care însă adăuga obligația de a vorbi și limba științei. De un real sprijin i-au fost sfaturile cumnatului său - prof. Cezar Papacostea (membru corespondent al Academiei Române n.m.), despre care Constantin Ghițescu declara: "el m-a învățat să scriu românește".

În materie de publicații dr. Constantin Ghițescu ne-a lăsat prima clasificare a scrierilor medicale științifice.

1. Publicațiile de ucenicie literară reprezentate de cazuri clinice, note clinice sau anatomice, prezentări de piese operatorii, recenzii, etc. Bine întocmite, aceste publicații servesc învățământului medical și permit adesea descifrarea unor cauze care ne duc la rezultatele dorite, așa cum aprecia Paul Lecène pe care îl citează. Dr. Constantin Ghițescu a avut 45 de asemenea comunicări în fața Societății de Chirurgie din București, publicate apoi în revistă așa cum stabilise Thoma Ionescu.
2. Punerii la punct ale unui subiect. Aceste materiale reprezintă un mijloc neprețuit pentru cercetătorul care este scutit de munca străngerii de informații, dar servesc și studenților sau medicilor care se pregătesc pentru examene și concursuri. Constantin Ghițescu considera că izvoarele de informație din literatura străină trebuie citite în limba în care au fost scrise pentru a evita greșelile de traducere. Redactarea unor asemenea lucrări trebuie făcută pornind de la o experiență personală pentru a putea folosi un spirit critic în alegerea și prezentarea lor. Doctorul Constantin Ghițescu își clasifică în această grupă lucrările pe care le-a publicat despre supurațiile pulmonare netuberculoase, despre tratamentul chirurgical al turburărilor circulatorii ale membrilor inferioare (lucrare apărută în *Presse Médicale* și pentru care a primit o scrisoare elogioasă dela René Leriche), despre metoda lui Böhler de reducere și

imobilizare a fracturilor vertebrale, despre chisturile sânelui, lucrare prezentată în afară de revista de chirurgie, la un congres român de chirurgie și care a constituit punctul de plecare al unei monografii. Constantin Ghițescu a fost printre primii care au identificat rolul factorului hormonal în patogenia bolii Reclus precum și relația dintre mastoza fibro-chistică și cancerul de sân.

3. Cercetări originale reprezentate de statistici pe cazuistică proprie, noi tehnici chirurgicale și aparatură de concepție proprie. Astfel doctorul Constantin Ghițescu publică despre rolul histaminei în erupțiile urticariene, realizează o metodă de hemostază provizorie în dezarticulațiile de șold și în chirurgia anevrismelor, imaginează o nouă tehnică de histerectomie pe cale vaginală în inversiunile uterine prin fibroame, la sugestia prof. Danielopolu execută pentru prima dată simpaticotomia inter-lombo-sacrată în turburările circulatorii ale membrilor inferioare, face rezecția simpaticului cervical în ozenă, imaginează și construiește un suport pentru chirurgia craniană și vertebro-medulară.
4. Opere de sinteză, monografii, manuale universitare pe care le consideră încoronarea unei activități științifice, întrucât autorul iese din particular și urcă pe treapta mai înaltă a generalizărilor. Din păcate moartea timpurie ne-a privat de cărțile lui care nu au mai văzut lumina tiparului.
5. Traduceri ale unor cărți de specialitate considerate "cărți de căpătâi". Constantin Ghițescu traduce "Micile reguli ale chirurgiei desăvârșite" a lui J. Okinczyc, apărută în 1936, carte cu care generații de chirurghi s-au inițiat în arta chirurgicală.

Și iată că în 1948, la vârsta de 50 de ani, în mod brutal în plină activitate dusă la un înalt nivel științific și profesional este lovit de structurile noii orânduiri comuniste fiindcă avea rude arestate (motivul declarat) și pentru că un alt om inferior lui pe plan profesional voia să-i ia locul (motivul nedeclarat). Ne întrebăm astăzi pe bună dreptate ce am pierdut noi românii și mai ales lumea chirurgilor prin dispariția prematură a acestui om? Așa cum ne putem întreba spre pildă, cât a pierdut învățământul medical românesc prin marginalizarea lui Constantin Andreoiu sau a lui Dan Gerota - ca să dau doar două nume - oameni care ar fi onorat orice catedră universitară din România?

Prezentând lumii chirurgicale din țara noastră pe dr. Constantin Ghițescu, mi-am îndeplinit o datorie de onoare față de elita chirurgiei românești interbelice, care a avut reprezentanți de frunte în membrii societății de chirurgie din București.